

Glazba je život, a sakralna glazba je duša života

Dr. Tonči Matulić

Glazba posjeduje neodoljivu energiju. To dokazuje njezin utjecaj na čovjekovo raspoloženje. Vrijedi i obratno. Čovjek posjeduje neizmjernu duhovnu, intelektualnu, moralnu, afektivnu i psihičku energiju, koja utječe na glazbu, na percepciju i slušanje glazbe, na glazbeno stvaralaštvo i oduševljenje. Glazba, ipak, nije proizvod koji se daje mjeriti dominantnim mjerilima povijesnog trenutka. A upravo to se događa. Glazba je uvelike zarobljena mjerilima količine. Već odavno je prešla kritičnu točku Rubikona kvalitete i zakoračila je u tamne krajolike komercijalne i hedonističke glazbe. Utrka za kvalitetom zamijenjena je utrkom za količinom. Ne radi se samo o komercijalizaciji glazbe, nego još gore, radi se o dekadenciji glazbe. Glavno obilježje ljudske egzistencije u uvjetima vladajuće civilizacije (ne)opazice se otkriva glavnim obilježjem i glazbe i glazbenog stvaralaštva. To donekle potvrđuje terapijski učinak glazbe. Naime dokazano je da glazba pozitivno utječe na razvoj, na sazrijevanje, na odrastanje, na osjećaje ili, ukratko, na dobro raspoloženje slušatelja u kojima pospješuje pozitivne i stvaralačke energije nužne za normalan razvoj. Ali ne svakakva glazba, nego određen tip glazbe. Tako primjerice, Mozartova glazba posjeduje toliku pozitivnu energiju da čak utječe na biljke i pospješuje im normalni rast. Što je tek u stanju pospješiti u čovjeku?

Nažalost, većina današnje glazbe nema toliku i takvu energetska moć. To je i razumljivo ako shvatimo da je i glazba podložna dekadenciji. Mozartov stav u skladanju bio je stav slušanja, a ne izmišljanja. Mozart je glazbu najprije osluškivao. Ona mu je dolazila ususret kao izvanredno nadahnuće, analogno nadahnuću apokaliptičkog viđenja. Takvo jedinstveno nadahnuće bilo je plod unutrašnjeg raspoloženja ili, točnije rečeno, izvanredne duhovne predispozicije za primanje glazbe. Mozart glazbu nije izmišljao. On je glazbu prije svega osjećao. Zbog toga je i mogao ustvrditi: »Sve je već skladano, samo još nije sve prepisano u note.« Nikakvo čudo onda da mnoge koji slušaju njegovu glazbu zahvati plima osjećaja, dakako lijepih, ugodnih, pozitivnih, smirujućih, oduševljavajućih, nadahnjućih, upravo ljekovitih. Stoga, pravo govoreći, Mozartova se glazba ne sluša. Ona se osjeća, jer u sebi nosi takvu i toliku energetska moć da snažno utječe na čovjekovo raspoloženje. Ona ga mijenja nabolje.

Energetska moć glazbe

Da bi se glazba mogla osjećati, a pritom se ne misli samo na tzv. klasičnu glazbu, nego na svaku istinski nadahnutu glazbu, potrebno je imati jednu izvanrednu duhovnu predispoziciju, naime onu istu ili sličnu predispoziciju koja je u mnogim glazbenim genijima oblikovala unutrašnje raspoloženje

TONČI MATULIĆ rođen je 1966. godine u Postirama na otoku Braču. Za svećenika je zaređen 1992. godine. Od 1999. godine profesor je na Katoličkome bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

za oslušivanje, primanje i stvaranje glazbe. Autentična energetska moć glazbe utječe (pozitivno) na čovjekovo raspoloženje, koje se povratno izražava jedinstvenim glazbenim jezikom, pomoću kojega se leti do najviših vrhunaca istinskog raspoloženja »biti čovjek«. Koliko se današnja glazba udaljila od izvornoga duhovnog smisla glazbe najbolje svjedoči činjenica da je za slušanje i osjećanje određene glazbe potrebno umjetnim zahvatima stvarati unutrašnje raspoloženje, predispoziciju. Tako za slušanje psihotične glazbe trebaju posebna psihotična sredstva da bi se dosegla kritička točka delirija u kojemu je nastala takva glazba, shvati kakofonija. Jer ono što je skladano pod utjecajem droge može se doživjeti samo u drogiranu stanju. Za nedrogirane ljude takva je glazba dekadentna. Treba, ipak, reći da dekadentna glazba nije glazba u autentičnome duhovnom smislu, nego je to razarajuća buka i galama umjetno stvorenog delirija, koji nanosi štetu i biljkama, a kamoli ne čovjeku.

Budući da živimo u dekadentnim vremenima u kojima prevladava dubinska duhovna kriza, onda je nužno zauzeti kritičku ogradu prema nekim današnjim glazbenim oblicima i ostvarenjima koji, čini se, dolaze iz suprotnog smjera od duhovnog izvora glazbe i idu u obrnutome smjeru od istinske svrhe glazbe.

Energetska moć glazbe, dakako, istinske glazbe, takva je i tolika da čovjeka stavlja pred samu bit života. Štoviše, istinska glazba, tj. glazba koja je nastala na izvoru jedinstvenoga unutrašnjeg nadahnuća, uvodi čovjeka u jedan poseban svijet, koji je različit od svijeta koji nas okružuje. Svijet istinske, autentične glazbe prije svega je duhovni svijet u kojem vladaju drugačiji zakoni od zakona materijalnog svijeta. Duhovni svijet glazbe sadržava i čuva njezinu energetska moć, a ta energetska moć sadržava i čuva glazbenu sposobnost koja čovjeka izvodi iz ropstva materijalizma i uvodi ga u svijet neiskvarene slobode duha. Glazba

dakle nadilazi samu sebe, ali ne stihijski, nego harmonično, tj. u času uzdizanja čovjeka do uzvišenih vrhunaca duhovnog raspoloženja »biti čovjek«, u času u kojem ga uspijeva uvesti u svijet autentične slobode duha. Glazbeni jezik kojim se glazba materijalizira u

notama, skladbama, akordima, harmoniji, simfoniji i dr., predstavlja sredstvo, a ne svrhu glazbe. Svrha glazbe leži onkraj materijalnog svijeta. Ona se nalazi u duhovnom svijetu ili, točnije rečeno, u svijetu duha. Glazba je dakle duhovna stvarnost. No budući da živimo u dekadentnim vremenima u kojima prevladava dubinska duhovna kriza, onda je nužno zauzeti kritičku ogradu prema nekim današnjim glazbenim oblicima i ostvarenjima koji, čini se, dolaze iz suprotnog smjera od duhovnog izvora glazbe i idu u obrnutome smjeru od istinske svrhe glazbe. Glazbena sposobnost samonadilaženja života i zbilje je sama bit glazbe. A bit se glazbe podudara s biti ljudskoga života, jer se bit ljudskoga života otkriva u sposobnosti samonadilaženja, koja se slikovito izražava i glazbenim jezikom harmonije i sklada, duhovnog zanosa i nadahnuća, pozitivnog raspoloženja i otvorenosti božanskomu.

Glazba koja časti i veliča

Prethodne misli uvode u smisao sakralne glazbe, pri čemu se misli na liturgijsku glazbu. Ako je moguće dosegnuti minimalnu razinu slaganja oko eminentno duhovne biti glazbe, onda je to nužna, ali ne i dostatna pretpostavka za upoznavanje biti sakralne glazbe. Nije dostatna zato što se sakralna glazba ne zadovoljava općenitim i

neodređenim jezikom jedinstvenoga duhovnog raspoloženja i duhovne predispozicije, rutinskog prijepisa u

note, skladbe, onoga što je od vijeka vjekovječnoga već skladano, nadahnutog oslušivanja skrivenih melodija razasutih svijetom neiskvarene slobode duha. Naravno, sakralna glazba je najprije glazba i kao takva treba zadovoljiti, barem minimalne uvjete glaz-

bene struke, glazbene estetike, glazbene harmonije i glazbene svrhe.

Prema tome i sakralna glazba je ljudska glazba, tj. glazba koju stvara čovjek. Međutim *differentia specifica* sakralne glazbe ne leži u općenitim i posebnim zakonitostima glazbe kao takve, nego leži u posebnosti i izvornosti sakralnoga iskustva života i zbilje. Pritom se misli na kršćansko iskustvo života i zbilje, jer pod sakralnom glazbom mislimo na liturgijsku glazbu, tj. na glazbu čija se svrha sastoji u čašćenju, veličanju i širenju slave Božje te u posvećenju vjernika (usp. SC, br. 112). Jasno je stoga da sve što je prije rečeno općenito o glazbenom stvaralaštvu na polju sakralne glazbe zadobiva ili, preciznije, treba zadobiti živu aktualizaciju i jedinstvenu konkretizaciju. Sakralnost glazbe nije određena niti zadana mjestom izvođenja takve glazbe, nego je bitno određena i zadana autentičnim iskustvom sakralnoga, tj. kršćanskog iskustva

života i zbilje. A kako nije teško zamijetiti da današnje kršćansko iskustvo života i zbilje boluje od kroničnog nesnalazanja u suvremenim civilizacijskim uvjetima ljudske egzistencije, onda ta činjenica povratno ne utječe samo na dinamike i vrijednosti kršćanskog iskustva života i zbilje, nego jednako snažno i jednako pogubno utječe na sve pojedinačne dinamike i vrijednosti koje nastaju iz kršćanskog iskustva, izdvajajući ovdje posebno sakralnu glazbu. Sakralna glazba neraskidivo je vezana za liturgiju, štoviše, ona jest liturgijska, jer je toliko snažno i tako tijesno povezana s bogoštovljem da jedino iz njega može pa stoga i mora crpiti stvaralačka i pozitivna nadahnuća za svoj plodonosan napredak i autentičan razvoj. Općenita energetska moć glazbe kao takve na

polju sakralne glazbe poprima sasvim konkretna i specifična obilježja. To su obilježja kršćanskog iskustva života i zbilje, koje se najizvrsnije, najuzvišenije, najizričnije i najneposrednije događaju u bogoštovlju.

Nije nikakvo čudo, nego notorna teološka činjenica da upravo bogoštovlje, dakako, ono pravo i autentično, predstavlja živi most s nevidljivim strujanjem neiskvarene slobode duha između dviju stvarnosti koje su intimno upućene jedna na drugu. Između božanske i ljudske stvarnosti. One se na originalan i mističan način u bogoštovlju dodiruju, razmjenjuju i nadahnjuju do te mjere da nevidljivi Bog stvarno ulazi u dušu vjernika, a vjernik po daru vjere ulazi u zajedništvo života s Bogom. No ako je sakralna

Da bi se glazba mogla osjećati, a pritom se ne misli samo na tzv. klasičnu glazbu, nego na svaku istinski nadahnutu glazbu, potrebno je imati jednu izvanrednu duhovnu predispoziciju, naime onu istu ili sličnu predispoziciju koja je u mnogim glazbenim genijima oblikovala unutrašnje raspoloženje za osluškiivanje, primanje i stvaranje glazbe.

glazba u sadašnjem trenutku povijesti spasenja spala na niske grane u našem crkvenom kontekstu, a što se dade lako iščitati iz prošloga kompetentnog uvodnog natpisa mo. Miroslava Martinjaka, onda uzroke tomu ne treba samo tražiti u bogoštovlju, a niti u njemu pripadajućoj sakralnoj glazbi. Uzroke tomu treba tražiti u jednome, blago rečeno, osiromašenome kršćanskom iskustvu života i zbilje, koje onda uvjetuje stvaranje jedne prigodničarske, improvizirane atmosfere, koja se zadovoljava lakim, površnim, često neukusnim i još češće teološki nepromišljenim rješenjima.

Sakralna glazba je ljudska glazba. I kao takva ona nije i ne može biti bilo kakva ljudska glazba, poput psihotične i komercijalizirane ili trendovske s top lista, ili pak svakovrsne zabavne,

koja u ljudima često raspiruje niže strasti i nezrele osjećaje, a kakve danas ima prilično. Sakralna glazba zbog svoje specifičnosti treba njegovati i čuvati dostojanstvo sakralnoga, a to podrazumijeva autentično kršćansko nadahnuće. Po tome nadahnuću sakralna je glazba božanska, jer u bogoštovnom činu u kojemu središnje mjesto ima Bog, a ne čovjek, dolazi u dodir sa samim Bogom. Time čovjek nije nimalo ponižen. Čovjek se u bogoštovlju susreće sa živim Bogom koji ga uzdiže do uzvišenih vrhunaca zajedništva života sa sobom.

Sudbina kršćanskog iskustva

U okolnostima općenite dekadencije glazbe sakralna glazba, kao ljudska činjenica, nije imuna od dekadencije i zastranjivanja. U uvjetima osiromašenoga kršćanskog iskustva života i zbilje sakralna glazba nije niti imuna od svojevrsne desakralizacije, u smislu dekristijanizacije, a koja se poput nepisana pravila sve češće opaža u bogoštovnim činima, u kojima ima previše ljudske glazbe, a premalo sakralne – božanski nadahnute – glazbe, u kojima ima raznih zvukova i melodija i svirke i popijevke, a nema dovoljno nadnaravnog i mističnog iskustva života. Očito je da sakralna glazba proživljava istu onu sudbinu koju proživljava i kršćansko iskustvo života i zbilje, a to je kriza. Obnova sakralne glazbe je također uvjetovana obnovom osobnog iskustva kršćanske vjere. Gdje nema proživljene i doživljene vjere, teško je očekivati proživljenu i doživljenu sakralnu glazbu, tj. glazbu koja odgovara na zahtjeve smisla i dostojanstva bogoštovnoga čina. Sakralna se glazba dakle ne mjeri samo općepoznatim pravilima glazbenog ukusa i estetike,

nego se danas mjeri specifičnim iskustvom sakralnoga, koje svoj izvor ima u iskustvu proživljene i doživljene vjere u bogoštovnome činu. No takvo iskustvo je izloženo raslojavanju u okolnostima u kojima su granice između sakralnog i svjetovnog dobrano načete. Te granice bitno utvrđuju razliku između autentičnoga kršćanskog iskustva jedne i svjetovnog iskustva života i zbilje s druge strane. A prodor posvjetovljene glazbe u bogoštovlje prepoznaje se u pokretljivim, sladunjavim, sentimentalnim i prolaznim produkcijama koje ugađaju, opuštaju i privlače mase, osobito mlade, ali je u njima teško, ako ne i nemoguće, prepoznati autentično kršćansko iskustvo i usredotočenost na Božje otaj-

stvo i slavu Božju. Za to nisu krivi komunisti. Takva se glazbena produkcija ne ravna logikom bogoštovnoga čina, nego se ravna logikom ljudskoga trenutnog ukusa i očekivanja. Komentar primjerice da »to mladi najviše vole« najbolje potvrđuje situaciju da su smisao i dostojanstvo sakralnosti raspro-

su takva da mu više odmažu u tome, stavljajući čovjeka na mjesto Boga, a ljudsku riječ na mjesto Božje riječi. Tko je odgovoran za dekadenciju sakralne glazbe? Ispravno je ustvrditi da su odgovorni svi koji se zovu i smatraju vjernicima. No istinito je odgovoriti da su, ipak, najodgovorniji oni čija se služ-

ba i poslanje sastoji u čuvanju, promicanju i prakticiranju sakralne glazbe. Međutim uzaludno je išta očekivati na tom planu ako ne dođe do obnove au-

tentičnoga kršćanskog iskustva života i zbilje. Jer glazba je život, a sakralna glazba je duša života. Treba najprije otkriti zaboravljenu a zatim oživjeti obamrlu dušu kršćanstva. Bez toga ništa neće poći najbolje. ■

Prodor posvjetovljene glazbe u bogoštovlje prepoznaje se u pokretljivim, sladunjavim, sentimentalnim i prolaznim produkcijama koje ugađaju, opuštaju i privlače mase, osobito mlade, ali je u njima teško, ako ne i nemoguće, prepoznati autentično kršćansko iskustvo i usredotočenost na Božje otajstvo i slavu Božju.

dani za potrebe zadovoljenja nekih efemernih raspoloženja i očekivanja. Umjesto da sakralna glazba u bogoštovnome činu pomaže vjerniku da doživi i iskusi Božju nazočnost i blizinu, mnoga današnja glazbena rješenja

Ave Verum Corpus

Motet

MOZART